

XI.

HAAKON.

1267.

Ved den nye Ledighed faldt Chorsbrødrenes Tanker paa en Mand udenfor deres egen Midte, Abbeden af Tautra, Birger. Allerede hans Egenskab af Klostermand gjorde det dog nødvendigt kun at postulere ham, thi vælges kunde en Munk ikke. Men hertil kom endnu at Birgers uægte Fødsel (han var endog Præstesøn) tiltrængte endnu en særlig Dispensation. Capitlet havde været alt andet end fornøiet med Einar, der, som vi hørte, havde berøvet dem de til fælles Bordhold skjenede Tiender. Derfor var ogsaa Gjenerhvervelsen heraf deres første Tanke, og vi finde ganske rigtigt, at det nyvalgte Erkebiskopsemne allerede før han drog afsted for at søge Bekræftelse, har maattet udstede et Brev i denne Anledning. Brevet aander megen Uvilje mod den nys afdøde Einar. Hans Navn faar ikke engang det sædvanlige Tillæg *bonæ memoriæ*, der i samme Brev tilføies Sørles Navn, hans Færd kaldes uretfærdig og uforstandig og det hedder, at han har handlet svigefuldt og vilkaarligt (*dolo simul usus et potentia*).¹⁾

Endvidere udvirkede Birger et Forlig mellem Præsteskabet og Prædikebrødre i Nidaros, hvis Kloster vi ovenfor have omtalt under Erkebiskop Guttorm. Dominicus's Orden var endnu i sin Ungdomskraft og dens Nidkjærhed og Fromhed havde skaffet den Venner og Anseelse. Den nys afdøde Konge havde begunstiget dem, men den sekulære Geistligheds Misundelse var ogsaa tidlig bleven vakt. Præ-

¹⁾ Dipl. Norv. III. No. 8 (udateret).

dikebrødrene havde vistnok snart forstaaet at skaffe sig Indgang i Menighederne paa Præsteskabets Bekostning, tildels vistnok ikke uden Lighed med visse Lægprædikanter i vor Tid, og saavel Præsterne i Almindelighed som ogsaa Chorsbrødrene klagede over dem. Birger fik Munkene til at love herefter at omtale de „lærde“ Mænd for Almuen med Agtelse og at respektere deres Rettigheder i det Hele.¹⁾

Men ligesaa lidt som det 40 Aar tidligere var lykkedes Abbed Sigurd af Tautra at blive Erkebiskop, ligesaa lidt opnaaede Birger at komme i virkelig Besiddelse af den høie Stilling. Valget synes at være foregaaet uden Kongens Samtykke, og da Birger traf Magnus i Bergen, „talte de ikke stort med hinanden“. ²⁾ Derpaa drog han til Curien, men var ikke heldig der. Pave Urban IV. døde 2 Octbr. 1264, og Eftermanden Clemens IV blev først valgt 5 Febr. 1265. Den nye Pave forkastede ved en Bulle af 18 Marts s. A., udstedt i Perugia, Birgers Valg, idet han paaskjød Manglerne ved hans Fødsel, hvilket gjerne alene kan have været et Paaskud, medens den sande Grund kan have været Underhaandspaaavirkning fra Kong Magnus's Side. Chorsbrødrene havde nu ved at anvende Postulationen tabt sin Valgret for denne Gang, og Paven udnævnte da fire Valgmænd, alle norske Klosterforstandere: Abbederne af Lyse og Nidarholm, Prioren for Prædikebrødrene i Nidaros og Custos for den allerede nu i Norge, om end neppe endnu i selve Nidaros, indkomne Minoriter-(Franciskaner)-Orden³⁾ Birger omtales ikke mere. Samtidig med Birgers Postulation maa der være overbragt Paven en Ansøgning fra Capitlet om hans apostoliske Beskyttelse. Denne blev ikke afslaaet og meddeltes 30 Marts 1265.⁴⁾ De fire Klostermands Valg eller Postulation faldt paa Biskoppen af Oslo, Haakon, og hermed har Kongen udentvivl faaet sit Ønske opfyldt. Om dennes Herkomst vides Intet, dog tør man formode, at han har hørt hjemme i sit forrige Stift Oslo og været af god Æt. Her skjænkede han nemlig 1264 Jordegods til sit Capitel i Oslo for sin unævnte Moders Sjæl.⁵⁾

¹⁾ Dipl. Norv. I No. 59, hvori Udgifterne synes et have tillagt Capitlets Forhold til Munkene for stor Betydning i Sammenligning med Præsteskabet i det Hele.

²⁾ Dette er den sidste Efterretning om vore Erkebisper, der kan hentes fra Kongesagaerne.

³⁾ Dipl. Norv. VI No. 33.

⁴⁾ Dipl. Norv. II No. 11.

⁵⁾ Dipl. Norv. III No. 7.

Han havde været Skolemester i Oslo,¹⁾ og ved Siden heraf vistnok Chorsbroder. Siden 1248 var han Biskop i Oslo og havde som saadan, hvad vi allerede have omtalt, hentet Dronning Ingeborg fra Danmark og siden den Tid ogsaa været i Yndest hos hende.

Haakon var jo allerede før Biskop og tiltrængte altsaa ikke Ordination, men alene at iføres Pallium. Ligesom i sin Tid Jon Birgerssøn og senere et Par andre Erkebiskopper, der befandt sig i et lignende Tilfælde, fritoges han derfor for personlig at indfinde sig i Rom, hvorhen en Chorsbroder Jon havde overbragt hans Ansøgning herom. Paven tillod nemlig 1266, at Biskopperne Peter af Bergen og Thorgils af Stavanger skulde beklæde Haakon med Palliet og modtage hans Ed.²⁾ Jon kom tilbage med Palliet til Norge den 5 Januar 1267 og Skjerthorsdag, 14 April s. A. foregik den høitidelige Indvielse i Nidaros. Den beskrives i de islandske Annaler. Foruden de to nævnte Biskopper, der iførte Haakon Palliet, assisterede ogsaa en grønlandsk og en færøisk Biskop ved Acten, hvorpaa den nye Erkebiskop selv indviede to islandske Biskopper.

Haakon overlevede sin Indvielse kun faa Maaneder. Han døde allerede 18 August samme Aar. To Dage iforveien havde han — vistnok med Døden for Øinene — yderligere forøget Sørles Gaver, idet han til Communitet skjænkede St. Andreæ Kirke til denne Stiftelse.³⁾ Han havde ogsaa i Oslo været gavmild mod sine Chorsbrødre og gjør i det Hele Indtrykket af en afholdt Mand.

Maaskee har han i sin Ungdom været gift. I ethvert Fald efterlod han en Søn, Baron Thore Haakonssøn eller Biskopssøn, der blev en af sin Tids fremragende Mænd. Da han blev Cantsler og berømmes for sin Indsigt i den kirkelige (canoniske) Ret,⁴⁾ har han aabenbart faaet en lærd Opdragelse, men indtraadte ikke i Kirkens Tjeneste, men blev en af Landets verdslige Høvdinger. Han døde 1317 og har rimeligvis havt sit Hjem paa Leikvangr (Lekum) i Eidsberg i Borgesyssel.⁵⁾

¹⁾ Fornm. Sög. X. 33. Allerede 1224 nævnes i Oslo en Jon Skolemester, (D. N. I. Nr. 7), der uden Tvivl er den første norske Rector, hvis Navn Historien har bevaret.

²⁾ Dipl. Norv. VIII. No. 10. Af Pavebrevets Overskrift sees, at Paven selv betragtede Erkestolens Besættelse med Haakon som en Provision.

³⁾ Sammesteds I. No. 50.

⁴⁾ Biskupa Sögur I. 692.

⁵⁾ Se om ham især Norsk hist. Tidsskr. 2 R. IV. 180.

XII.

JON. (JOHANNES II.)

1268—1282.

Et Par Maaneder efter Haakons Bortgang skrede Chorsbrødrene ifølge Annalerne til Valg (28 Oct. 1267) og kaarede sin Medbroder Jon Raude, vistnok den samme Jon, der havde hentet Forgjængerens Pallium. Om hans Herkomst vides Intet, heller ikke om hans Studeringer. Jon maatte naturligvis som Erkebiskopsemne atter drage til Curien, men enten maa Reisen have været opsat i nogen Tid, eller Opholdet hos Paven have været langvarigt, thi vel er Bekræftelsesbrevet dateret 24de Juni 1268²⁾, men først Juledagen s. A. sang han (ifølge Annalerne) sin første Messe i Nidaros. Han havde, som det synes, ved sin Indvielsesed maattet paatage sig en Forpligtelse, som ogsaa senere Erkebisper vare underkastede, nemlig hvert tredie Aar at besøge Paven.³⁾ Naturligvis var dette for en saa fjerntboende Prælat en urimelig og uopfyldelig Pligt, og Besøgene bleve derfor stadig ogsaa kun aflagte ved Fuldmægtige.

Lige siden den Tid, da den blinde Erik vendte tilbage til Norge efter Sverres Død og indgik et Compromis, sat paa Skruer, med hans Søn, havde Forholdet mellem Stat og Kirke aldrig egentlig været fuldt paa det Rene. Haakon Haakonssøns Fasthed og Klogskab havde vel afværget Fornylse af Striden, men Prælaterne havde seigt bevaret Traditionerne fra „Helgenen“ Eysteins Dage, og vi have oftere,

¹⁾ Han kaldes virkelig undertiden Secundus, saaledes f. Ex. D. N. I No. 69.

²⁾ D. N. VI No. 34.

³⁾ D. N. VI No. 44.